

Van Dale online: uitgekilde woordenboekapplicatie

Door Hindrik Sijens

Uitgeverij Van Dale geeft vanaf dit jaar geen updates meer uit van de cd-romversie van het *Groot Woordenboek van de Nederlandse taal*. De 'platte dikke' kan in het vervolg alleen nog online geraadpleegd worden. Zo op het eerste gezicht lijkt dat een mooie vernieuwing, want Nederlands meest gezaghebbende woordenboek is voor computergebruikers nu overal beschikbaar: op kantoor, thuis, op zakenreis en waar al niet. Gewoon een abonnement nemen, accountje aanmaken en inloggen maar. En geen geworstel met updates op netwerken meer: met de online-uitgave heb je in het vervolg altijd de meest actuele en bijgewerkte versie.

Het scherm van de internetapplicatie ziet er rustig en overzichtelijk uit. Links boven vind je het zoekvak met daaronder ruimte voor de resultatenindex en rechts het venster waarin het artikel getoond wordt. Bovenin een rij met opties: abonneren, extra, tekstgrootte, hulp, contact en uitloggen. Op één na zijn dit geen opties die horen bij het gebruik van het woordenboek, maar algemene opties die eigenlijk bij de website van Van Dale horen. In het resultaatvenster vinden we nog drie pictogrammen die opties vertegenwoordigen. Pas bij aanraking met de muiscursor verschijnt de tekst die hoort bij de opties. De mogelijkheden die Van Dale hier aan de gebruiker geeft zijn: zoeken in artikel, alles in- of uitklappen en artikel afdrukken.

Achteruit

Het lijkt innovatief: zeven kilo aan woordenboeken omgezet in bits en bytes, en in principe tot zelfs wel in Noord-Korea toegankelijk. Maar in vergelijking met wat de cd-rom biedt, is er qua gebruiksmogelijkheden sprake van een achteruitgang. Hier een (waarschijnlijk niet volledig) overzicht van wat met de cd-rom wel kan en wat ik in de onlineversie mis:

- (Fors) minder zoekopties: De mogelijkheid om naar anagrammen of woordvormen te zoeken is verdwenen. Retrograde zoeken is niet meer mogelijk en de optie om bladwijzers aan te maken is komen te vervallen. Zoeken binnen artikelen kan nog wel. De index die de gevonden lemma's toont is echter weer beperkt, want er worden maar zeven trefwoorden getoond en scrollen is niet mogelijk.
- Scrollen door de tekst: in de internetversie scrollt de hele pagina naar boven, inclusief het linker frame met het zoekvak en de index. Vooral bij langere woordenboekartikelen verdwijnt zo het overzicht. In de cd-romversie blijft bij scrollen van het artikel het linkerframe op z'n plaats, zodat je overzicht houdt over de trefwoordenlijst. Ook de mogelijkheden om te scrollen door de index zijn aanzienlijk beperkter. In de cd-romversie kan onbeperkt door de index gewandeld worden. Op internet krijgt men slechts vijf trefwoorden te zien: het gezochte lemma, de twee voorafgaande en de twee volgende lemma's (ter vergelijking: de cd-rom toont al gauw 30 trefwoorden in de index). Meer voorgaande en volgende trefwoorden is wel mogelijk, maar pas nadat men een link heeft aangeklikt. Het aantal van vijf getoonde trefwoorden blijft het maximum.
- De index van de cd-romversie geeft ook verbindingen en zegswijzen met het gezochte trefwoord. Bij een lemma als *tegen* zie je dan meteen ook verbindingen als 'tegen de verdrukking in' en 'tegen iets in gaan'. Deze feature kan bij de cd-versie niet uitgeschakeld worden, dat is jammer. Maar in de internetversie komt deze feature helemaal niet meer voor en dat is heel jammer.
- Navigatie: er zijn minder mogelijkheden om te besturen. Normale toetsencombinaties in Windows werken hier niet en er zijn geen functietoetsen meer die de verschillende zoekmogelijkheden aansturen (bijv. F2, alfabetisch zoeken). Ook de knoppenbalk waarmee kan worden genavigeerd en bewerkt is niet één-op-één terug te vinden in de internetapplicatie, wat ook weer verlies aan mogelijkheden inhoudt. De beperking van de browser t.o.v. een windowsapplicatie laat zich hier wel heel sterk voelen.
- Filters: De cd-romversie heeft als aantrekkelijke mogelijkheid het zoeken met behulp van filters. Zo kan bijvoorbeeld gezocht worden op woordsoorten en in verbindingen of citaten. Voor gericht zoeken is dit een fraai hulpmiddel, maar het zit niet meer in de online-versie.

- **Doorklikken:** In een elektronische versie van een woordenboek verwacht je veel mogelijkheden om door te klikken. Zowel de cd-rom- als de onlineversie maken niet volledig gebruik van deze optie. Synoniemen zijn bijvoorbeeld niet gekoppeld. Het woordenboek zou bovendien aan bruikbaarheid winnen als ook omschrijvingen met een synoniem zouden worden gekoppeld aan de ingang die zo'n synoniem heeft. Bij het lemma *steen*, betekenis 5, staat als omschrijving *tegel*, maar er is dus geen link naar *tegel* aangebracht. Op de cd-rom kan dan via een contextmenu nog genavigeerd worden naar de ingang *tegel*, maar dat kan via internet ook al niet meer.
Verwijzingen bij verbindingen zijn gelukkig wel doorgelinkt (een *hart van steen* linkt naar *hart*), soms worden ook hyperoniemen in definities doorgelinkt (*steen*, betekenis 4: 'stuk steen(1) van onbepaalde vorm, zoals het in de natuur voorkomt,' linkt door naar *steen*, bet. 1).

Vooruit

Wat een verbetering is t.o.v. de cd-rom, is de weergave van homoniemen. De cd-rom geeft in de index maar één trefwoord en in het artikelvenster onder elkaar de eventuele homoniemen. Alleen aan de in superscript genoteerde 1 achter het lemma kun je zien dat er meerdere lemma's bij de ingang in de index horen. De internetversie vermeldt in de index van de linker kolom de homoniemen en ieder trefwoord in die index kan daarna apart in het artikelvenster worden geladen.

Veel geld

Al met al is het een achteruitgang wanneer men van de vertrouwde cd-rom overschakelt op de betaalde onlineversie. Vooral voor zakelijke afnemers is het verschil wel erg groot. De afgegeven licentie voor de cd-rom moest tot nu toe ieder jaar verlengd worden, vanaf 1-11-2010 vervalt het abonnement op deze versie. Vanaf die datum is de zakelijke gebruiker aangewezen op de onlineversie, die een duurder abonnement heeft en ook nog eens minder gebruiksmogelijkheden biedt.

Ook voor particulieren is de online-editie een kostbare aangelegenheid. Bij de laatste papieren uitgave (2005) wordt een cd-rom meegeleverd. Inclusief deze cd-rom kost het Groot Woordenboek der Nederlandse taal thans 149,-. De onlineversie kost € 6,- per maand. Per jaar dus € 72,-. Na twee jaar ben je dan al bijna het bedrag voor het volledige woordenboek kwijt en de jaren daarna is het kassa voor Van Dale. En dat voor een woordenboek dat inhoudelijk wel overeenkomt met de papieren versie, (en ook wordt uitgebreid!), maar dat wat de mogelijkheden een stuk minder te bieden heeft dan de cd-rom.

Het is te hopen dat Van Dale de internetversie van het grote woordenboek nog warm gaat aankleden want de vaste gebruiker wordt zo wel in de kou gezet.